

D'efemèrides musicals i els seus comissaris

Text > JOSEP PUJOL I COLL

Il·lustració > IVÁN GARCÍA

Efemèride i efímer comparteixen arrel grega, però mentre que una ens ferma la memòria, l'altre ens mena cap a l'oblit. En la lluita de l'una contra l'altre, l'efemèride construeix història i relat, i, per tant, és important decidir col·lectivament què i qui volem recordar i celebrar, i per què. Des de fa temps, la Generalitat té un protocol molt establert en aquest sentit, aprofitant centenaris i altres dates assenyalades. Enguany la Comissió de Commemoracions ha establert celebrar vint-i-dues efemèrides, sis d'esdeveniments i setze de personalitats, entre les quals hi ha Montserrat Vayreda i Josep Anselm Clavé.

Un dels factors clau per al ressò d'aquestes commemoracions és la figura del comissari. La del compositor, músic i polític Josep Anselm Clavé (1824-1874) és la musicòloga gironina Anna Costal i Fornells. Èxit garantit. Quan es fica dins un tema, siguin les sardanes, Pep Ventura, Juli Garreta o les havaneres, l'Anna es converteix en una perforadora que no deixa res per verd. Som col·legues i amics, per què no dir-ho, i quan contemplo la seva hiperactivitat em fatigo només de veure-la amunt i avall. Ja fa temps que es va adonar del magnetisme de Clavé com a figura cabdal per entendre el republicanisme dins el XIX català i espanyol. La seva vehiculació de drets socials, com la millora de les condicions laborals i els drets civils dels treballadors, per mitjà de la música coral, hauria de ser un llegat valorat i ben vigent: «Instruïu-vos i sigueu lliures; associeu-vos i sigueu forts; estimeu-vos i sigueu feliços» era el seu lema. Qui no el subscriu? Més d'un segle després, quants carrers, cors, ateneus i centres socials mantenen encara el seu nom, i és que

Catalunya serà claveriana o no serà. Faig broma, però els ideals republicans, associatius, musicals i progressistes de Clavé sí que s'haurien de mantenir ben vius: per això l'Anna Costal fa temps que treballa en l'edició de les cartes i els documents personals de Clavé dins el projecte internacional d'humanitats digitals Letters and Music i, amb la mateixa febre claveriana (Clavé, un altre hiperactiu), n'ha divulgat la figura i obra per tot Catalunya. L'Any Clavé li ha donat l'empenta definitiva per muntar exposicions, enregistrar discos, localitzar documentació, escriure articles, endegar concerts i jornades i seminaris; en definitiva: fer tot el possible per apropar-nos-el.

Crec que a la Costal li passarà el mateix que a altres comissaris d'efemèrides: l'Any Clavé se li farà curt. Valgui com a exemple el cas del mestre Joan Tomàs i Parés (1896-1967), l'any del qual es va celebrar el 2021. Per a les comarques gironines és un personatge per recordar, perquè com a folklorista al servei de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya va fer molt treball de camp recollint cançons durant els anys previs a la desfeta del 1939 i va preservar un valuós patrimoni oral. Doncs bé, la seva neta, Lilià Tomàs, que en

fou la comissària, continua tan incansable com el seu avi (els comissaris, ara me n'adono, s'encomanen de certs trets del comissariat). Manté ben viva la flama de l'Any Tomàs tres anys després, i encara organitza actes, enregistra cançons, en revitalitza la presència digital —pàgina web, vídeos a YouTube, llista de distribució...— i n'edita l'obra. Justament ara ha publicat el *Cançoner de l'Alt Empordà recollit el 1927 per Joan Tomàs i Lluís M. Millet*, i ja ha començat la roda de presentacions pel territori.

«Les efemèrides de números rodons són una bona manera d'aturar-nos i reflexionar sobre els llegats d'aquests noms propis. Encara ens interpel·len? Què en sabem? Cada generació hauria de tenir l'oportunitat de conèixer aquestes figures i l'activitat que van desenvolupar en el seu context i, sobretot, d'establir un diàleg renovat i fructífer entre passat i present. Sense edulcorants, esquivant el mite.» Anna Costal *dixit*. On s'ha de signar?

